

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ
43

ISSN 1211-7250
ISBN 80-86023-36-2

BRNO 2002

Poláček, L. (Hrsg.): Studien zum Burgwall von Mikulčice V. Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 21. Brno 2001, 512 str.

Přehled výzkumů 42 (2000). Red. Komoróczy, B. – Škrdla, P. a kol., Archeologický ústav AV ČR Brno, Brno 2001, 295 str.

V návaznosti na řešené vědecké projekty realizoval Archeologický ústav AV ČR v Brně v roce 2001 jako pořadatel nebo ve spoluúčasti rovněž několik mezinárodních akcí:

- „Přírodovědné metody v archeologii“ – mezinárodní konference, Brno, 15. – 16. 2. 2001 (celkem 120 účastníků, z toho 7 zahraničních ze Slovenska).
- „Druhé pracovní setkání Mikulčice – Ostrów Lednicki“. Mikulčice, 25. – 26. 5. 2001 (celkem 30 účastníků, z toho 5 zahraničních z Polska).
- 14. Internationales Symposium „Grundprobleme der frühgeschichtlichen Entwicklung im mittleren Donauraum“. Pořádáno spolu s Österreichische Akademie d. Wiss., Institut für Ur- und Frühgeschichte d. Universität Wien, Archäologisches Institut d. Universität zu Köln a Archeologickým ústavem SAV v Nitře na téma „Kontinuität und Diskontinuität“, Kravsko u Znojma 26. – 29. 11. 2001 (přes 50 účastníků, z toho 32 zahraničních badatelů z Francie, Maďarska, Německa, Polska, Rakouska, Rumunska, Ruska a Slovenska).
- „Poslední lovci – sběrači severních Čech“. Mezinárodní seminář, Dolní Věstonice 29. 11. 2001 (50 účastníků, z toho 5 zahraničních z Německa).

V oblasti popularizace byly především uskutečněny již dříve chystané výstavy. V rámci spolupráce Akademie věd ČR a francouzského CNRS proběhla v termínu 9. 2. – 30. 6. 2001 v Reiss-Museum v Mannheimu mezinárodní výstava „Das Gold der Barbarenfürsten. Schätze aus Prunkgräbern des 5. Jhs. n. Chr. zwischen Kaukasus und Gallien“. Archeologický ústav AV ČR v Brně se rovněž podílel na přípravě výstav „Otto der Grosse, Magdeburg und Europa“ (Magdeburg, 27. 8. – 2. 12. 2001) a „Střed Evropy kolem roku 1000“ (Národní muzeum v Praze, 3. 3. – 2. 6. 2002). Z dalších aktivit je třeba zmínit realizaci pořadů o výzkumech starší střední doby kamenné spolu s českou a britskou televizí.

Jiří Doležal, AÚ AV ČR Brno

Paleolitické a mezolitické osídlení krasu Projekt Grantové agentury AV ČR A9001901/98 1999 - 2001, souhrnná zpráva

Tento projekt byl řešen ve spolupráci Archeologického ústavu AV ČR Brno (Středisko pro paleolit a paleoetnologii, J. Svoboda, P. Škrdla a L. Jarošová) a Moravského zemského muzea (ústav Anthropos, K. Valoch), za účasti dalších specializovaných pracovišť. Po více než století intenzivní explorační i publikační činnosti v našich krasových oblastech bylo jeho cílem jednak vytvoření katalogu paleolitických a mezolitických jeskynních lokalit Moravy a Slezska, jednak zpracování a zhodnocení dosud nezveřejněných výsledků krasového výzkumu.

1. Katalog paleolitických jeskynních lokalit Moravy (K. Valoch, J. Svoboda a I. Balák). Katalog předkládá jednotnou databázi jeskyní s paleolitickým osídlením, tj. s artefakty včetně sporných lokalit. Zahnuje lokalizaci, fyzické vlastnosti jeskyní, charakter nálezů a bibliografii. Na základě revize v terénu i ve sbírkách bylo nově zařazeno několik menších lokalit a materiálů, např. Mikulov-Turold, Řičky-Abri, Pod Kůlničkou, Nad Jáchymkou, Malá Drátenická, U Tří kotlů, Jestřábka, Bobrovského, Jeskyně 184, Kateřinská jeskyně. - Na archeologický katalog navazuje katalog fauny ve stratigrafickém kontextu těchto jeskyní, který vypracoval R. Musil.

2. Tematické studie

Pekárna. K tisku byly připraveny původní rukopisné deníky R. Czižeka z let 1925, 1926, 1929 a 1930 (J. Svoboda, M. Badalová, J. Führerová). Dílčí studie ke stratigrafii a chronologii této jeskyně byly zpracovávány paralelně s grantovým projektem, a to z hlediska typologie (Valoch 1999) i biostratigrafie (Svoboda-Horáček-Ložek- Svobodová-Šilar 2000).

Ochozská jeskyně. K. Valoch vypracoval souhrnnou studii revidující situaci před Ochozskou jeskyní, zpracoval materiál a připojil široce koncipovanou srovnávací studii o středoevropském magdalénienu.

Areál Mokrá-lom. P. Škrdla zjistil při záchranném výzkumu v prostoru ohroženém mokerským lomem menší otevřená sídliště magdalénienu. V návaznosti na to vypracoval studii o struktuře osídlení v jižní části Moravského krasu.

Jeskyně jižní části Moravského krasu podle nepubl. výzkumů B. Klímy: Kůlnička, Liščí a Klímová. Podle rukopisů B. Klímy editoval J. Svoboda texty a dokumentaci. Všechny jeskyně indikují

krátkodobé osídlení magdalénienu. Postpaleolitický materiál zpracoval S. Stuchlík, osteologický materiál R. Musil, M. Nývltová-Fišáková a V. Kuželka.

Jeskyně severní části Moravského krasu podle výzkumů J. Skutila: Koňská, Rytířská, Smrtní, Srnčí a Verunčina. Podle pozůstalosti J. Skutila připravila L. Jarošová texty a dokumentaci lokalit k publikaci. Jde o malá až střední sídliště magdalénienu. Neolitický materiál zpracoval R. Tichý, osteologický materiál M. Nývltová-Fišáková.

Mladeč I-III. Na základě zbytků sedimentů a celkové dispozice na lokalitě Mladeč I (Dům mrtvých) revidoval J. Svoboda nálezovou situaci kosterních lidských pozůstatků v Mladečských jeskyních; graficky je vyjádřena v programu Surfer. Výsledky, které názorně demonstrují vazbu lidských fosilií i artefaktů na Komín mrtvých a jeho suťový kužel, byly srovnány s analogickou situací v Koněpruských jeskyních v Českém krasu. Současně jsme získali první radiokarbonová data, mezi 34-35 ky (viz *Paleolit-Mladeč*). - Lokalita Mladeč II je nyní interpretována jako vertikální rozsedlina zaplňovaná antropologickým i archeologickým materiálem; lokalita Mladeč III - Podkova jako přechodné sídliště (čímž by byla v areálu Mladečských jeskyní výjimečná).

Prvé datum, které jsme současně získali pro obdobnou nálezovou situaci v Koněpruských jeskyních v Českém krasu, chronologicky odpovídá magdalénienu (12,9 ky). Chronologii českých jeskynních lokalit však v současné době upřesňujeme odběrem celých sérií dalších vzorků (Koněpruské jeskyně, Jeskyně sv. Prokopa).

Jeskynní lokality pozdního paleolitu a mezolitu (Morava - Čechy): Soutěska, Barová jeskyně, Průchodice, Zkamenělý zámek, Za Křížem, Na Skalici, aj. (I. Horáček, V. Ložek, J. Svoboda a A. Šajnerová). Tato studie shrmažďuje a srovnává doklady osídlení krasových jeskyní a převisů v časovém intervalu od skončení sedimentace spráše po nástup keramických pravěkých kultur. S výjimkou jeskyně Kůlny, kde odkazujeme na monografii K. Valocha (1988), jde o krátkodobá lovecká stanoviště, jejichž význam spočívá především v kontextuálních informacích o biostratigrafickém vývoji a proměnách krajiny pozdního glaciálu a starého holocénu. Z uvedených důvodů tvoří těžiště této studie vedle biostratigrafických expertiz rovněž traseologická analýza archeologických artefaktů. Studie bude v budoucnu využita pro srovnání s novými výzkumy mezolitu v pískovcovém pseudokrasu.

Uvedené studie byly vydány ve sborníku **Prehistorické jeskyně**. Mimo grant jsou do sborníku zařazeny tematicky související studie V. Matouška o lokalitě Bacín v Českém krasu (výstup jiného

grantu GA AVČR) a studie J. Svobody o parietálním jeskynním umění (díleč výstup grantu Maison des Sciences humaines, Paris) a další, rozsahem menší stati (P. Neruda: Němčice I).

Zhodnocení: V rámci jednotlivých kapitol předkládají autoři souhrnné zhodnocující texty k problematice magdalénského osídlení střední Evropy (K. Valoch), sídelně-archeologickou studii (P. Škrdla), ekologicko-archeologickou studii (I. Horáček, V. Ložek, J. Svoboda a A. Šajnerová), studie k funerálním praktikám v krasu (J. Svoboda, V. Matoušek) a k parietálnímu umění v krasu (J. Svoboda).

3. Ostatní

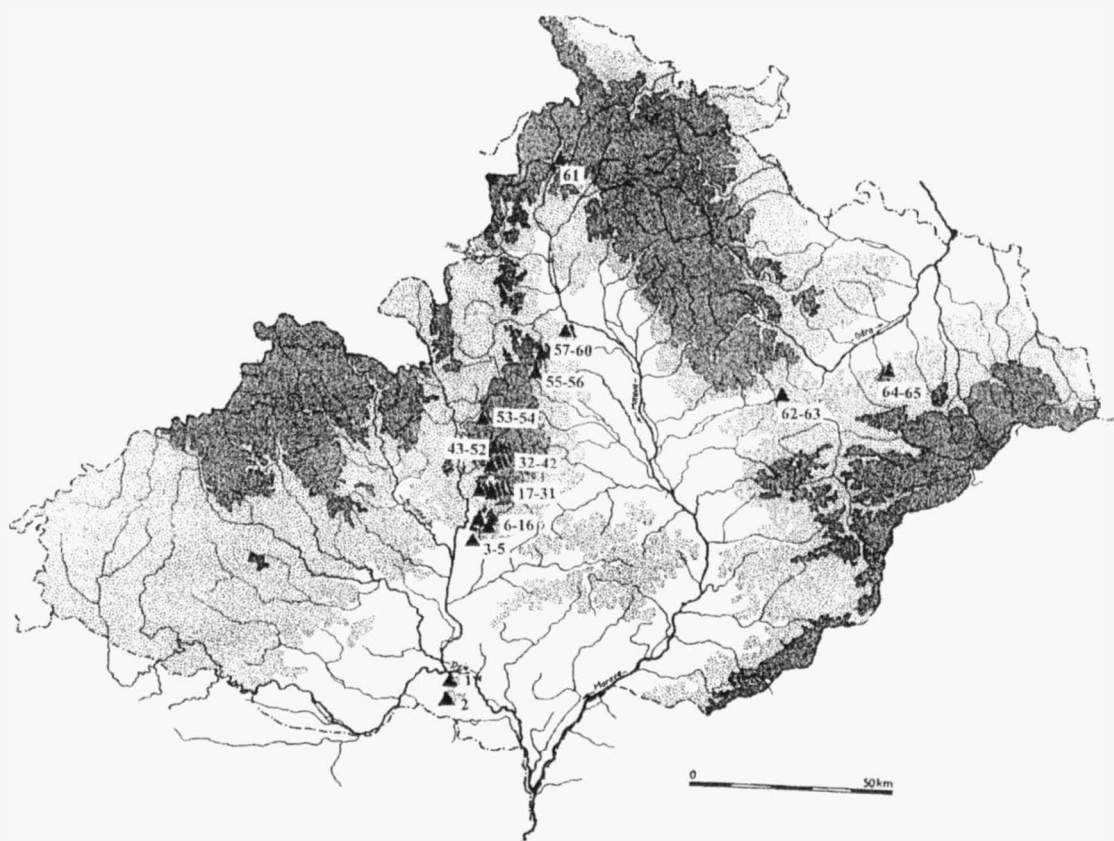
Výsledky krasového projektu byly předneseny K. Valochem a J. Svobodou na konferenci "Speleologický průzkum a výzkum v chráněných krajinných oblastech", Macocha, 24.-26. 9. 2001. K výsledkům našeho paralelního výzkumu v pískovcovém pseudokrasu byl organizován specializovaný seminář "Poslední lovci-sběrači severních Čech", Dolní Věstonice, 19. 11. 2001 (srv. následná zpráva). Obě konference se dotkly nejen otázek výzkumu v krasu a pseudokrasu, ale rovněž ochrany těchto vzácných lokalit a perspektivně především doladění zájmů ochrany a výzkumu.

V průběhu projektu byly průběžně odebírány další vzorky travertinu, kostí a uhlíku pro datování metodou C14.

V rámci srovnání lokalit, materiálu i výzkumných metod jsme navštívili jeskynní lokality Evropy, v horním Podunají, a to Bockstein, Hohlenstein, Vogelherd, Hohle Fels (exkurze Hugo-Obermaier Gesellschaft, duben 2000; účastní K. Valoch a J. Svoboda) a ve vých. Belgii, a to Sclayn, Engis, Spy (exkurze UISPP, září 2001; účastní K. Valoch a J. Svoboda). Mimo rámec projektu jsme navštívili klasické jeskynní lokality Périordu, Lotu, Pyrenejí, Kantabrie a Kastilie (hrazeno z projektu Maison des Sciences humaines, Paris; účastní J. Svoboda, P. Škrdla a L. Jarošová).

Z hlediska perspektiv jsme zvažovali nálezovou situaci v jeskyni Dzeravá skála v Malých Karpatech, Slovensko. Vzhledem k tomu, že tato krasová lokalita může potenciálně zodpovědět některé otázky stratigrafie mladého paleolitu v jeskynních podmínkách, začal od r. 2002 komplexní interdisciplinární výzkum ve spolupráci se slovenskými a polskými pracovníky a odborníky (L. Kaminská, J.K. Kozłowski, J. Svoboda; grant Leakeyovy nadace).

Jiří A. Svoboda, AÚ AVČR Brno



Obr. 1. Morava, rozložení krasových jeskyní s paleolitickým a mezolitickým osídlením. 1: Soutěska, 2: Tuřold, 3-5: Stránská skála I, 6-16: jižní část Moravského krasu (Abri?, Jeskyně Trampů?, Kůlnička, Hadí, Pekárna, Adlerova, Křížova, Liščí, Klimova, Netopýrka, Švédův stůl), 17-31: střední část Moravského krasu (Spodní Jáchymka?, Jáchymka, Barová, Býčí skála, Kostelík?, U Tří kotlů, Jestřábka, Vinckova, Malá Drátenická, Bobrovského, Výpustek, Drátenická, Nová Drátenická, Žitného, V Kolíbkách), 32-42: Suchý žleb a Holštejnsko (Rytířská, Umrlčí?, Kateřinská, Koňská, Kravská, Verunčina, Srnčí, Smrtní, Cigánská?, Balcarova, Michalova), 43-52: Pustý žleb a Sloupsko (Nad Východem?, Pod Hradem, jeskyně 184, Pod Koňským spádem?, Sedmnáctka?, Osmnáctka?, Šošůvské jeskyně, Kůlna, Sloupské jeskyně, Poustevna), 53-54: Boskovický kras, 55-56: Konický kras (Průchodice), 57-60: Mladečsko-Javoříčský kras (Mladeč, Podkova, Zkamenělý zámek, Jezeví díra?), 61: Jesenícký kras (Hanušovice?), 62-63: Hranický kras (Hlavicova jeskyně?, Kobylanka), 64-65: Štramberský kras (Šipka a Čertova díra).

Tab. 1. Data C14 pro pozdní glaciál/starý holocén z jeskyní Moravského a Českého (ČK) krasu. Korekce podle programu CALIB.REV.4.3. (Stuiver - Reimer 1993).

Lokalita	Vrstva/rok	Materiál	Číslo vzorku	Datum (BP)	Interval (2 sigma)	Datum (bp)
Pekárna	v. gh/1925-30	kost	Ly 2553	12 940 ± 250	14310-16299	15566
Pekárna	v. 6-7/1986	kost	GrN 14828	12 670 ± 80	14278-15716	15310
Pekárna	v. 6-7/1986	paroh	OxA 5972	12 500 ± 110	14137-15569	15084
Kolíbky	1982	paroh	OxA 5973	12 680 ± 110	14262-15762	15321
Nová Drátenická		kost	OxA 1953	13 870 ± 140	16097-17224	16640
Nová Drátenická		kost	OxA 1954	12 900 ± 140	14397-16067	15530
Nová Drátenická		kost	OxA 1952	11 670 ± 150	13180-15119	13790
Kůlna	v. 6. vnitřek		GrN 5097	11 590 ± 80	13189-13856	13488
Kůlna	v. 6. vchod		GrN 11053	11 450 ± 90	13150-13811	13436
Kůlna	vrstva 4		GrN 6102	11 470 ± 105	13150-13821	13444
Kůlna	vrstva 3		GrN 6120	10 070 ± 85	11234-12274	11629
Koněprusy (ČK)	Proškův dóm	lid. kost	GrA-13696	12 870 ± 70	14449-15950	15503
Bacín (ČK)	baze pukliny	lid. femur	OxA 9271	9 490 ± 65	10560-11093	10731
Martina (ČK)	Vesmírná ch.	uhlíky	Praha	8 219 ± 219	8544-9596	9247

PŘEHLED VÝZKUMŮ 43 (2001)

Vydává:	Archeologický ústav AV ČR Brno Královopolská 147, 612 00 Brno E-mail: infor@iabno.cz http://www.iabno.cz
Odpovědný redaktor:	Doc. PhDr. Jaroslav Tejral, DrSc.
Redakce a příprava pro tisk:	Mgr. Bakázs Komoróczy, Ing. Petr Škrdla, PhD., PhDr. Lubomír Šebela, CSc., Alice Del Maschio, Miroslav Lukáš
Jazyková úprava:	PhDr. Jan Balhar, CSc.
Na titulním listě:	Plastika medvěda z Pavlova (kresba J. Svoboda); letecký snímek Mušova a Pálavy (foto O. Šedo)
Tisk:	BEKROS
Náklad:	350 ks

© 2002 by the Authors.

All rights reserved.

AÚ AV ČR Brno, Královopolská 147, 612 00